

# Een bijzondere aanwinst voor het NEPK

## De Erasmuspenning 1531

Mede dankzij een gulle gift van het Barnabas Kossmann fonds, een van de fondsen van de Erasmus School of Economics (ESE), heeft het NEPK recent een heel vroege penning met het portret van Erasmus kunnen verwerven. Deze financiële ondersteuning vanuit de ESE is echter niet de enige reden om een stukje aan deze penning te wijden – de penning is de oudste en een van de meest bijzondere penningen uit de collectie.

De penning dateert uit 1531, vijf jaar voor het overlijden van de grote humanist. Het is aannemelijk dat Erasmus zelf aan de kunstenaar / medailleur opdracht heeft gegeven deze penning te realiseren. Mogelijk zijn er enige tientallen exemplaren van de penning gemaakt, en had Erasmus de bedoeling deze bij gelegenheid te schenken aan vrienden of hooggeplaatste personen die hem een dienst bewezen hadden. Je zou dit als een vroege vorm van relatiebeheer kunnen zien.



Hieronimus Magdeburger (1531): Erasmus van Rotterdam, zilver, 35,5 mm, met schroefpers vervaardigd, NEPK1850

Zekerheid hierover hebben we voor deze penning niet – in zijn brieven refereert Erasmus niet aan deze penning. Er zijn echter goede argumenten voor deze stelling aan te geven. In diverse eerdere brieven refereert Erasmus namelijk aan een grotere penning met zijn portret die hij in 1519 door de schilder en beeldhouwer / medailleur Quinten Matsys uit Antwerpen liet ontwerpen en in brons liet gieten.



Quinten Matsys (1519) Erasmus, brons, gegoten, 103,5 mm (Afbeelding uit Lucy Schlüter: "Erasmus op de penning": uitgave EUR, 1997)

Uit die brieven en daarin genoemde personen blijkt dat hij die grote bronzen penning gebruikte als zeer persoonlijk geschenk en permanente herinnering aan de schenker. Bij vergelijking van de afbeeldingen van beide penningen – een vergelijkbaar portret en dezelfde Terminus symboliek – is meteen duidelijk dat de penning uit 1531 bewust gebaseerd moet zijn op die van 1519. De Latijnse teksten zijn behouden, de Griekse zijn verdwenen, ongetwijfeld omdat er op het kleinere formaat minder ruimte is en het Latijn ook toen meer gangbaar was dan het Grieks. Reden genoeg om aan te nemen dat Erasmus ook opdrachtgever was van de penning uit 1531, met opnieuw het doel vrienden en hooggeplaatsten te vereren of te belonen.

De penning is verder bijzonder omdat deze niet gegoten of met de hand geslagen is, maar mechanisch is vervaardigd, met een schroefpers. Die techniek was in de 16<sup>e</sup> eeuw nog nieuw. De schroefpers is voor het eerst in 1508 gebruikt, in Italië. Vanuit Italië raakte de techniek bekend in Saksen, waar veel erts gewonnen en verwerkt werd. Daar zijn in de jaren 1530-1540 in Annaberg en Freiberg de eerste penningen en munten met een schroefpers vervaardigd. Dat was ook het gebied waar Magdeburger werkte, aan wie de penning in de literatuur wordt toegeschreven. Met het overlijden van Magdeburger in 1540 kan de penning geplaatst worden in het jaar 1531 of kort daarna.

De penning was eerder eigendom van de bekende verzamelaar Jhr. M.A. Snoeck, overleden 1911, en is via deze aankoop voor Nederland en voor een openbare collectie behouden gebleven. Dit alles dank zij de gulle ondersteuning van het Barnabas Kossmann fonds van de Erasmus School of Economics, de Gebroeders Verschoor en het CvB.

De Erasmuspenning is opgenomen in de penningenpresentatie "Hoogtepunten uit de NEPK collectie" in de Erasmusgalerij, Erasmusgebouw.

Voor nadere informatie en/of opmerkingen: [gerritsen@lefb.eur.nl](mailto:gerritsen@lefb.eur.nl) ■

Herman Gerritsen